

Helsingfors/Mariehamn 3.4.2012

Nr 7/12

Hänvisning Ålands lagtings skrivelse
26.3.2012, nr. 47/2012.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling, antagen av lagtinget 26.3.2012.

Landskapslagens huvudsakliga innehåll

Genom landskapslagen görs rikets lag om beaktande av energi- och miljökonsekvenser vid offentlig upphandling av fordon (FFS 1509/2011) tillämplig i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Genom den av lagtinget 29.12.1993 antagna landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling gjordes rikets lag om offentlig upphandling (FFS 1505/1992) med vissa i landskapslagen angivna avvikelser tillämplig i landskapet. I utlåtande 14.4.1994 konstaterade Högsta domstolen att landskapslagen främst gällde det förfarande landskapets myndigheter och kommunerna ska iakttas vid upphandling. Domstolen konstaterade att lagtinget enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet i fråga om myndigheter och inrättningar som lyder under landskapsstyrelsen samt om kommunernas för-

valtning. Enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen hör lagstiftningen om främjande av konkurrens till rikets behörighetsområde. Ehuru landskapslagens syfte även var att främja konkurrensen ingår det i lagtingsbeslutet enligt domstolen inte sådana bestämmelser av rikslagstiftningsnatur som avses i sistnämnda punkt. Högsta domstolen konstaterade, liksom republikens president, att hinder för landskapslagens ikraftträdande inte förelåg.

Genom den av lagtinget 11.4.2007 antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling gjordes rikets lag om offentlig upphandling (FFS 348/2007) och lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (FFS 349/2007) med vissa undantag tillämpliga i landskapet på i landskapslagen närmare angivna upphandlingar. I utlåtande 2.7.2007 över nämnda landskapslagar fann Högsta domstolen att regleringen i landskapslagen främst gällde upphandlingsverksamheten i landskapet, varvid det var fråga om reglering på ett rättsområde som inte omnämns i 4 eller 5 kapitlet i självstyrelselagen vilka reglerar fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet. Landskapslagen om offentlig upphandling föll dels inom rättsområdet främjande av konkurrens, dels inom rättsområdet förfarande hos offentliga organ. Högsta domstolen konstaterade att offentlig upphandling är ett rättsområde i utveckling som visar allt starkare konkurrensrättsliga drag. Regleringen av den offentliga upphandlingsverksamheten har i högre grad i uppgift att främja konkurrensen än att styra det allmännas verksamhet. Högsta domstolen konstaterar att landskapslagen var att hänföra till ett rättsområde för vilket riket till en större del har lagstiftningsbehörighet. Högsta domstolen ansåg att lagstiftningsbehörigheten nu skulle anses tillhöra riket och att lagtinget således genom sitt beslut har överskridit sin lagstiftningsbehörighet. I utlåtandet konstateras att domstolens uppgift enligt självstyrelselagen är att tolka lagens behörighetsgrunder i konkreta situationer med beaktande av de aktuella omständigheterna. Tröskeln att ompröva en fråga som avgjorts tidigare är hög. Ändå måste en omprövning ske när förhållandena väsentligt har förändrats. Högsta domstolens var inte enig vid avgivande av utlåtandet, utan det gavs efter omröstning. I motsats till Högsta domstolen fann republikens president i beslutet 27.7.2007 att utgångspunkten bör vara att förändringar i lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet sker genom ändring av självstyrelselagen. Med hänsyn till att landskapslagen har ansetts höra till lagtingets behörighet och då den även bör anses uppfylla kraven enligt Europeiska unionens rättsordning fann presidenten att det inte fanns sådana starka skäl som skulle motivera utövande av vetorätt, fränsett delegeringsbestämmelsen i 3 § 1 mom. Eftersom landskapslagen inte heller berörde rikets inre eller yttre säkerhet på ett sådant sätt som avses i 19 § 2 mom. i självstyrelselagen fann presidenten att hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft inte förelåg.

Den rikslag som genom föreliggande landskapslag görs tillämplig i landskapet gäller beaktandet av energi- och miljökonsekvenser vid offentlig upphandling av fordon. Rikslagstiftningen tillämpas på upphandling av motorfordon avsedda för vägtrafik och persontransporter utförda med motorfordon avsedda för vägtrafik, vilka närmare definieras i lagen. Enligt blankettlagen ska ifrågakarande rikslagstiftning beaktas vid upphandlingar som görs av landskapsregeringen, under landskapregeringen lydande myndigheter och inrättningar, kommunala myndigheter samt övriga upphandlingsenheter. Landskapslagen gäller därmed landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, natur- och miljövård samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 1, 4, 10 och 21 punkter.

Beträffande rättsmedel, ändringssökande och påföljder hänvisar den genom landskapslagen antagna rikslagen till de lagar som nämns i rikslagens 1 § 2 mom., av vilka lagen om offentlig upphandling (FFS 348/2007) är den centrala. Varken i föreliggande landskapslag eller den ursprungliga blankettlagen finns några från rikslagstiftningen avvikande besvärsmåttbestämmelser. Bestämmelser om rättsmedel har intagits i 11 kap. i lagen om offentlig upphandling. Enligt nämnda bestämmelser är marknadsdomstolen behörigt organ i första instans. Högsta förvaltningsdomstolen har i beslut 15.12.2005 (liggare nr 3357) ansett att marknadsdomstolen, trots bestämmelsen i självstyrelselagens 25 § 2 mom., är behörig att pröva upphandlingsärenden även i de fall där landskapsregeringen är upphandlingsenhet. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning gäller detta fortfarande eftersom rättsläget till denna del är oförändrat.

Genom rikslagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/33/EG om främjande av rena och energieffektiva vägtransportfordon. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att justitieministeriet i det nu aktuella ärendet meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet avsedd bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Närvarande Ordföranden Lindbäck, ledamöterna Erlandsson, Lampi, Mäenpää och Pellonpää.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare